

ágával ott kellett ülnünk a tévé előtt, és végignéztük Ceaușescu tárgyalását és kivégzését. Minden pillanata megmaradt. Most ugyanez a vég Kadhafit is elérte: mutogatják a halott testet, de már semmilyen hatása nincs. A színházban ez is kihívás számomra. Ezeket a képeket újrahasznosítom, újratерemtem, olyan kontextusba helyezem, amelyben a néző már nem tudja azt mondani, hogy ez nem az ő ügye.

– Szerinted Coetzee a lehető legrosszabbat akarja megmutatni az emberről? Gyakran az az érzésem, már-már hiperkorrekt módon viselkedik, és véletlenül sem mentegeti a főszereplőit, akik a saját alteregói is lehetnének...

– Nekem nagyon tetszik ez a fajta tisztességesség, ezt szeretném elérni én is. De ha elolvasom egy könyvét, bennem fel is szabadul valami. Nem a borzalmakat, hanem a megtisztulást olvasom benne.

– Komoly kutatásokat szoktatok végezni az előadásaitokhoz. Hogy szoktatok felhasználni a tényanyagot?

– Szkepticismussal. Most is rengeteg anyagunk van, és kirabolom belőle azt, ami számomra érdekes: az anyag ellentmondásait, kereszteződéseit, a saját kérdéseinket. Ezeket fölragasztgatom, mint egy kollázst, amelyben a tények új értelmet kapnak. Maga a dokumentum nem érdekel, nem is hiszek a tényszerű igazságban, csak a művészi igazságban, sőt a színpadon a tények inkább eltakarják a valóságot, és én a tények mögött próbálok keresni valami esszenciálisabbat. Néha ezeket a pillanatokat éppen a legkisebben, a vacakban, a bornírt hülyeségben lehet megtalálni. A nézőtől is inkább azt várom, hogy kapcsolja ki az agyát. Inkább az emóciókat szeretném megdolgoztatni.

– Ilyen szempontból Coetzee is borzasztóan érdekes: nagyon intellektuális író, ugyanakkor arra épít, hogy a szimpátia felülírja az érvrendszereket...

– Igen, és az is nagyon érdekes, hogy milyen gyakran van perspektívaváltás a regényben. Az egyik legnagyobb kihívás, hogy formailag hogyan lehet megteremteni ezeket a perspektívaváltásokat: az egyik pillanatban David szemszögéből látunk, aztán Lucyéből, Petruséből stb. A regényben ilyenformán nem igazságok hozadékai, hanem tökéletesen különböző igazságok vannak.

– A regényben fontos szerepük van a kutyáknak. David például abban találja meg hivatását, hogy a helyi állatorvos által elaltatott kóbor kutyáknak az abszurd körülmények ellenére megadja a végső tiszteletet: elszállítja a testüket, és gondosan berakja őket az égetőbe. A színpadon mit lehet kezdeni a kutyákkal?

– A kutya mint az ember barátja a határsáv az elembertelenedett pusztában. A kutatásokból kiderült, hogy a kutyákat, akiket tulajdonképpen a feketék ellen képeztek ki, az a nyolcszáz ezer fehér hagyta ott, aki 1992 óta elmenekült az országból. A feketék nem is tartanak kutyákat. Ezek az otthagyt, otthon nélküli állatok válnak David Lurie menedékévé.

Ha minden jól megy, el kell jutnunk odáig, hogy átélhető legyen a regény utolsó mondata, amikor David lemond a kedvenc kutyájáról. Hiszen ezt egy olyan ember mondja, akit mindig csak a vágy és az önzés vezérelt, így ez lesz az ő nagy tudása, a lemondás vállalása, az első lépés az igazi szabadság felé.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE: RÁDAI ANDREA

Nincs jobbos kvint, nincs balos magas c

BESZÉLGETÉS

ÓKOVÁCS SZILVESZTERREL

– Ön bő fél éve áll kormánybiztosként az Operaház élén. Milyen tervekkel érkezett?

– Elsősorban feladataim voltak. A miniszterelnök azal bízott meg, hogy próbáljak a társulaton belül nyugalmat teremteni és mindkettőnk által fontosnak ítélt változásokat végrehajtani. Elmeséltem neki, szerintem milyen kínoktól szenved az Operaház, és hogy milyen műsorpolitikát kellene folytatni.

– És milyet?

– Ez az ország egyetlen operaháza, sőt, értelmezhetjük a nemzet fogalmára is, hiszen a kifejezetten operára dedikált másik háznak, a kolozsvárinak sajnos igen korlátozottak a lehetőségei. Így a budapesti Operának széles körű repertoárral rendelkező színháznak kell maradnia: a nemzet operaházának. Mi reprezentáljuk a magyar operajátszást, és elsősorban a magyar énekeskultúra színe-javának kell lehetőséget adnunk. Tavaly több mint száz estén szerepeltek külföldi énekesek, túlnyomó többségük a nemzetközi harmadik vonal művésze, akik gyakran lefelé lógtak ki a színvonalból. Ez most már nem történhet meg. Kevesebb, de rangosabb külföldit hívunk: ha már vendég, szóljon nagyot. Ha, teszem azt, Juan Diego Flórez után Jonas Kaufmann elénekel itt két Toscát, vagy Anna Netrebko a *Bohéméletet* – persze nagyon sok pénzért, de még nagyobb helyárért –, az rendben van: elmondhatom, hogy a világ tíz legjobbjából lépett föl itt valaki, húzta magával a társulatot, példaképpé vált, sőt akár az ő és az ügynöke számára is nyilvánvalóvá lett, hogy Budapesten ekvivalens minőséget talál. És cseppet sem utolsósorban elérhetővé vált a mi közönségünk számára, amelyik nem feltétlenül tud elmenni a MET-be, de még Berlinbe se. Továbbá az sem lehet cél – és fizikailag is lehetetlen –, hogy a mára harmincnégy közalkalmazottra olvadt énekeslétszámmal oldjuk meg az évadot, mert ennél sokkal több alkalmas művésznk van. Ráadásul ma az énekesek szerepfajtákra specializálódnak, nekünk pedig a „nemzeti válogatotat” kell estéről estére színpadra állítanunk, tehát sok különböző szerepre gyakran sok különböző énekest kell szerződtetni: mindig a legjobbat. Ezért szerepszerződéses rendszert vezetünk be, illetve erre állunk át – azaz nem havi fizetést kapó művé-

szeket léptetünk fel, hanem mindig megkeressük a szerepre legmegfelelőbbet a teljes, szélesebb magyar énekespalettáról.

– *Teljesen megszűnik a közalkalmazotti státusz?*

– Igazából csak kiteljesül egy tendencia. Első itteni ténykedésem idején, 2001 és 2005 között még több mint száz közalkalmazott énekes volt a Háznak, aztán ez a nagy szám csökkenni kezdett, napokon belül pedig végleg megszűnik (mindössze két kolléga áll még egyelőre szakszervezeti védelem alatt). Csak egy adatpár: a most futó szezonnra, amelyet még nem mi terveztünk, legfeljebb kisebb átalakításokat végeztünk rajta, a három legmagasabb szerepkategóriában száztíz alkalommal léptek fel közalkalmazott énekesek, a szerepszerződésesek pedig ötszázötven estén. A valóság tehát már rég nem támasztja alá a közalkalmazotti lét pótolhatatlanságát. A főzeneigazgató úrral együtt leültünk tárgyalni a csoportos létszámleépítés keretében felmondást kapó énekesekkel, akik megkapják a hat-nyolc hónapos felmentési időt és az ugyancsak hat-nyolc hó-

nem a mi elhatározásunkból következett be. Mivel a keserű pirulát mindenképpen le kell nyelnünk, igyekszünk tőle meggyógyulni: ha már muszáj leépíteni, akkor ez a folyamat a régi, rossz struktúrát is bontsa le. Ezután a művész, ha énekel, szabad szemmel is jól látható összeget kap, mehet külföldre vagy az öt vidéki opera tagozatra, vagy koncertezni, bármit csinálhat. Más kérdés, hogy ha valaki megbetegszik, akkor nem tudunk fizetni, sőt pluszpénzért kell kerítenünk helyettest, amelyre majd a felélesztett cover-rendszer jelent megoldást. De amikor külföldre megy, a művész ezt a kockázatot zokszó nélkül szokta vállalni. Másrészt az Operaház, átérezve ennek a változásnak a súlyát, át is vállal belőle: tárgyalunk biztosítóval olyan konstrukcióról, hogy a tiszteletdíjak egy részének befizetéséből létrehozunk egy alapot, amelyből egyharmad vagy fél gázsi erejéig kártalaníthatjuk azokat az énekeseket, akik az előadás előtt tényleg lebetegednek.

– *Eddig mi volt a rendszer? Ha egy darab szereplője beteg lett, akkor az addigi egész próbafolyamatot ingyen csinálta?*

– A repertoárdarabok esetében igen, hiszen ott vagy énekelte már a szerepet, vagy kevés próbája volt, tehát az elvesztett befektetés is kisebb. Persze a magyar terminológiában nem mindig egyértelmű, mi minek számít – ha tavaly játszottunk egy darabot, és idén újra, az repertoár-előadás vagy felújítás? Egy bemutatóra biztosan próbálnak egy-két hónapot, ilyenkor tehát egy betegség esetén valamennyi próbapénzt fizetünk. De az eddigi méltányossági „rendszer” helyett ezután átlátható, egyértelmű kerete lesz ennek is. És az is igaz, hogy a közalkalmazotti lét biztosított egyfajta kényelmességet, ami több szereplés lemondásával járt, mint amennyit az új szisztémától várok.

– *Nyilván mindennek a fényében kell tekinteni a sajtóban megjelent gázsiösszegeket is.*

– Magyar viszonylatban komoly gázsi lesznek – és azt sem kellene elfeledni, hogy egy világválság közepe-
pén vagyunk, és nem az unió egyik leg-

gazdagabb államában, Ausztriában, hanem idehaza. A kiemelt főszerep – mint például a *Figaro házasságá-*ban Susanna, aki szinte végig jelen van a színpadon, több áriát énekel stb. – a plafon, úgynevezett orientációs szintje egy estére bruttó 900 ezer forint. A főszerepért, amiből egy műben több is van, 700 ezer is járhat, a közepesért 400. De egyesével állapodunk meg mindenki-
vel, az egyengázsi a múlté – viszont sajnós, ahogy tapasztalom, a másik szerződésébe pillogás gyakorlata még nem. Márpedig meg kell tanulnunk egy poszt-kommunista országban is, hogy nem lépjük át a pénztár sárga diszkréciós vonalát.

– *Ön szerint milyen legyen a XXI. század operaháza?*

– Általában vett operaházak nincsenek, csak sajátos helyzetek vannak. Németország közel száz, operát rendszeresen játszó házában is más-más választ adnának erre. Mint mondtam, nekünk széles repertoárt kell játszani, amelyben egy „hosszú” XIX. század szerepel

napos végkielégítést is, többségük pedig igénybe tudja venni a művésznagydíjat, de emellé az előzőleg letárgyalt új szerződéseket is kézhez veszik a következő évadra – szereppel, dátummal, gázssal. Gyakorlatilag mindenki kap felkérést, a legjobbak tizenöt-húsz-harminc előadásra is. Néhány jelentős énekesnek pedig hamarosan a rákövetkező évadokra is adunk előrejelzést. Ennél humánusabb eljárás egy ilyen forrásszegény országban nem lehetséges, aki kevesli, nézzen egy kicsit körül az egészségügyben, az oktatásban, a szociális szférában.

– *Mi az, amit a feladatokról és tervekről eddig nem sikerült megvalósítani?*

– Nem látom még pontosan az idejű finanszírozást, de erősen dolgozom pótlólagos támogatások megszerzésén. A kinevezéskor még nem lehetett fogalmam arról, hogy október végén mekkora elvonás körvonalazódik, ami létszám-leépítési kényszerrel is együtt járt – ez tehát

túlsúlyal, azaz visszafelé Mozartig, előre pedig Pucciniig, Bergig, Richard Straussig. Nálunk természetesen a repertoár része néhány el nem hagyható magyar darab is: Erkel két mesteroperája, Kodály *Székely fonója* és *Háry János*a, Bartók három egyfelvonásosa; ezekhez társulnak színpadként a kortársak, Vajda János, Gyöngyösi Levente, Szokolay Sándor vagy a nemrég elhunyt Petrovics Emil *C'est la guerre*-je. A 2013-as őszt Selmeczi György új operája, az *I spiritisti* nyitja majd Kolozsvárral közösen, valamint készül egy általunk rendelt opera Szakcsi Lakatos Béla műhelyében, és végre kiírás előtt áll az opera- és balettpályázatunk is. De ezek a periféria színei, a törzsanyagot az opera műfajából adódóan az említett központi repertoár adja – hiszen a közönség igényét ki kell elégíteni. És egy színháznak, amely a bevételéből bért fizet, a fél szemét a kasszán kell tartania. Ugyanakkor rajtunk áll vagy bukik az operai recepció is: ha mi egy pincészház kísérletező kedvét vállaljuk fel, akkor nem teljesítjük azt a társadalmi küldetésünket, hogy az adóforintokból meg kell ismereteni a szélesebb közönséggel is az opera műfaját.

– *És ízlést nevelni, szemléletet alakítani, a mához közel hozni olyan darabokat, amelyek a múltban keletkeztek, és ezzel is fogékonyabbá tenni a közönséget a kortárs darabokra.*

– Ez a rendezés dolga, eddig a darabválasztásról beszéltünk.

– *Nagyjából biztosan állítható, hogy Eötvös Péter a világon az öt leggyakrabban játszott élő operaszerző egyike. Mikor lesz hallható a Magyar Állami Operaházban?*

– A *Három nővér* ment itt, bennem azért a rettentő magas esti költsége is megmaradt. És foghíjas volt a nézőtér, sajnos.

– *Ez a múlt – de tervezik-e műsorra tűzni a műveit?*

– Ha Eötvös-darab megy majd a Metropolitanban, akkor egyetértek, hogy belekerült abba a kánonba, ahol a közönség és a szakma értékítélete találkozik. Lesz egy harmadik játszóhelyünk az Erkel mellett, a Zeneakadémia operaházacskává visszaalakuló Kisterme, oda inkább el tudok képzelni kamaraooperákat, kísérleti előadásokat.

– *Az Eötvös-darabokat játszó Glyndebourne, a müncheni Staatsoper vagy a Lyoni Opera nem éppen kamaraszínházak. Erről szólna a közönség igényeinek, ízlésének formálása, nyitottságának elősegítése.*

– Én úgy gondolom, hogy az adóforintokkal való hatékony bánásmód azt is feltételezi, hogy az ember jó arányban tudja megválasztani a helyszíneket és műveket. Egyébként érdekel az a Beckett-opera is, amelyet a hírek szerint Kurtág György ír. Csak azt ne várják, hogy az egy darab intézményünkkel, amelytől megkövetelik, hogy a magyar opera- és balettkultúra egészét reprezentálja, olyan posztmoderneket legyünk, mint az Ön által említett helyek. Hisz abban a három országban az operajátásnak rengeteg fellegvára van: épp erről a sajátos helyzeti különbségről beszéltünk az imént.

– *Az európai operaházak jó részében izgalmas, gondolatébresztő, innovatív előadások vannak. Mivel nagyrészt holt szerzők régi műveit játsszuk, kulcskérdés a rendezés. Nálunk még mindig felszisszen a közönség, ha a hagyományostól eltérő előadást lát. A Fischer–Kovalik-korszakban elindult egy lassú fejlődés abba az irányba, hogy a magyar operaházat közelítse a sokkal frissebb és izgalmasabb európai operajátásához. Ez abbamaradt – pedig ízlést és szemléletet formálni nehéz és hosszú munka, a visszafejlődés viszont nagyon hamar végbemegy. Most egyfajta restaurációt élünk.*

– Nagyon sajnálnám, ha így éreznék. Én pont nem ezt szeretném. Próhile Gergely barátom mondta itt a minap a Bánffy Miklós-kiállítást megnyitva, hogy az Opera legendás intendánsa – aki végül is Bartók *Fából faragottját* és *Kékszakállúját* Egisto Tangóval bemutatta – sosem keverte össze a politikai konzervativizmust az ízlésbével. Én sem szeretnék szemellenzót viselni. Azért hoztam vissza éppen Kovalik Balázs *Mefistofeléjét* az évadba, mert ezt a színt is szeretném itt látni. Nem én nem akartam a színpadon vaslétrát látni. Egyáltalán nem akarom konkrétan megmondani, hogy mi legyen vagy mi ne legyen a színpadon, az én dolgom az arányokkal való játék. Csak annyi kikötésem volt, hogy az

Schiller Kata felvételei

őszi új *Hunyadi László*-bemutatón ne hosszú szórjelműben, mentében és páncélban énekeljenek. Hisz a *Hunyadi* egy élő politikai darab, a magyarok belső megosztottságáról szól, amikor külföldiek nyakunkra ültetése is belefér az eszköztárba, sőt, ami megosztottságnak látszik, szimplán a mindenkori czilleiek és garák árulása. Visszahozzuk Kovalik Balázs *Xerxészt* és *Anyeginjét*. Fontos, hogy a fiatal vagy kevésbé fiatal rendezők újfajta látásmódja érvényesüljön. De nekem sokféle igényt ki kell elégítenem, tehát soha senki nem fog velünk minden tekintetben egyetérteni. Lesz egy vadozatú *A bolygó hollandink* is, amelyet Szikora János rendez: igenis törekszem a közönségnevelésre, a friss gondolatiságra. De nem akarom elvitatni ős urak és hölgyek jogát sem arra, hogy ők is megkapják, amit szeretnek – a repertoár gyors lecserélése pedig vágyálom. Jó kompromisszumokat kell kötni a színpadi tradícióval, és egy jó év múlva nulla toleranciát hirdetni a zenei megvalósítás szeplőivel szemben.

– *Máshol az ős urak és hölgyek is boldogan várják és nézik azokat az előadásokat, amiket nálunk még sikk is „lemodernezni”. És ez nemcsak a rendezői színházon edzett német közönségre vonatkozik – Angliában, Franciaországban, Hollandiában, Barcelonában is igényesebb és nyitottabb a közönség. Évekkel ezelőtt az amszterdami opera Lulu-sorozatának kilencedik (!) előadását láttam – tömve*

volt a miénknél jóval nagyobb nézőtér, és nem turistákkal.

– Az elmúlt hét évben, amióta a Magyar Nemzet számára operakritikákat írok, több száz operafilmet és -előadást szemléltem, de néhány kivétellel a nagyszerű MET-produkciók is alapvetően a gyémántpatkó ízlését szolgálták ki. Máshol is tudják, hogy az operában nem mindenki eszi meg ugyanazt – Az *alvajáró* Natalie Dessay és Juan Diego Flórez főszereplésével kivétel volt. De évadonként egy efféle *trouvaillé* beleférhet majd; ha már a *Lulut* emlegette, a Patricia Petibon dominálta barcelonaihoz hasonló, merész előadást pár év múva jó lenne itt is telt házakkal látni...

– Örvendetes, hogy Kovalik régi rendezései visszatérnek, de nem gondolja, hogy elég botrányos volt az eltávolítása innen, és vissza kellene hívni rendezni? Azóta is folyamatos sikerrel dolgozik külföldön, Münchenben pedig tanszéket kapott az, aki itthon nem kellett.

– Olyasmiről kérdez, amit nem láttam testközelből. Balázssal „hézagosan” levelezek, érzem benne a Magyarországgal kapcsolatos távolságtartást.

– Úgy tudom, amióta elmenni kényszerült, túl sok volt a lebegtetett ígéret.

– Én nem adtam fel: a következő három évre három ajánlattal is megkínáltam. Egyelőre nincs válasz, de ennél többet nem tudok tenni.

– Nem feltétlenül baj, ha egy operarendezésben járatlan rendezőt kérnek föl, de talán nem egy kevésbé ismert darab, az *Arabella* várva várt bemutatójára.

– Bereményi Gézától friss, filmes megközelítést vártam. Ő azt javasolta, hogy a mai közönség számára szinte ismeretlen operát történetmesélős-kepeskönyves stílusban kell bemutatni. És ez releváns olvasat az *Arabella* esetében, elfogadtam.

– A sztorimeséléssel nincsen baj – de avítt, poros, konvencionális előadás jött létre, kiváló énekesekkel és zenekarral. Miközben több olyan, többé-kevésbé fiatal magyar rendező van, aki már bizonyította, hogy gondol valamit egy-egy operáról, és az elképzelését meg is tudja valósítani. Kovalik mellett Zsótér vagy Alföldi Róbert, aki az *Armel* operaversenyen sorozatosan nemzetközi sikert arat. A *Paritka* Magdolna – Szemerédy Alexandra rendezőpáros gyakorlatilag csodát művelt a *Parsifallal* és a *Trisztánnal* a *MűPában*, az *Operaház* számára pedig egy kedves és könnyen összeszerelhető Mozart-rendezést készítettek. Meghívja-e őket? Vagy ismeri-e Márton Dávidot, a harmincas évei közepén járó rendezőt, akit egymás kezéből kapkodnak Németországban, és jelentős sikere van Bécsben, Franciaországban és Dániában is?

– Utóbbi urat, sajnos, nem ismerem. De én is folytathatnám a sort Anger Ferencsel, Ascher Tamással, és azért Vidnyánszky Attilát, Káel Csabát sem zárnám ki a sorból... Érteni vélem az Ön iménti lelkesedését, de az opera műfaja túl fontos és összművészetiileg túl rétegzett ahhoz, hogy csak egyfajta nyelvet beszéltesünk vele. *Varietas delectat*.

– Azon túl, hogy mi itt elismeréssel szólunk rendezőkről, vannak-e konkrét felkérések?

– A *Bolygót* és *Szikorát* már említettem, a *Hunyadit* egy Szűcs Gábor nevű fiatal rendező fogja színpadra vinni, az évad végi historikus Rameau-opera Káel Csaba felfogását tükrözi majd. Többekkel tárgyalásban vagyok, a fentiek közül is többeket szeretnék majd felkérni. És több filmet is.

– Az *Operaház* másik nagy emigránsa Fischer Ádám, akinek opera-karmesteri méltatására itt nincs szükség. A neve minőségi biztosíték és európai valuta. Megengedheti magának az *Operaház*, hogy ne hívja meg?

– Az előbb épp arról beszélgettünk, hogy mire lehetne Fischer karnagy urat meghívni: úgy érzem, ő a különlegességekre vevő. A három Bartók-egyfelvonásos vagy *A bűvös vadász* jár a fejemben, hátha lesz hozzá kedve. A jövő évadban viszont semmit sem tud elvállalni.

– Megkérdezte tőle?

– Egy jó baráton keresztül. Talán furcsa, de én komolyan gondolom, hogy ezekkel a művészekkel semmi probléma sincs. A világot láthatják másképpen, hisz az jogukban áll. Ha azt tudomásul veszik, hogy a magyar állam legnagyobb kulturális intézményében lépnek fel, adófizetői pénzen. Nem hinném, hogy lenne komoly magyar művész, aki olyan szinten tenne a hazája ellen, hogy ezt emlékezetébe kelljen idéznie. Így nekem mindaddig csak az számít, amit létrehoznak. Nincs jobbos kvint, nincs balos magas c. Tiszta van, és gondtalan – vagy hamis és rossz, de akkor ugyanolyan mindegy, kiből jön.

– Van-e operastúdió?

– Nincs, és erre most forrás sem lesz. Viszont kötötünk egy kiemelt együttműködési megállapodást a Zeneakadémiával, elsősorban is az opera tanszakot kell segítenünk a kölcsönös előnyök jegyében. Nekünk a gyakorlati képzés szintjén lesz dolgunk, és nemcsak a vizsgákban segítünk, hanem előadásba is beosztjuk a legjobbakat. Már a jövő évadban is.

– Szinte már közhely téma: mit tesznek a fiatal közönségért, amelytől a színházak jövője függ?

– Nagyon komoly programunk startol majd, amely az Erkel Színház újraindulásával valósul meg. Egy teljes, kiválasztott magyar korosztály számára – erről még folyik a pedagógiai egyeztetés, hogy melyik legyen az – ötven előadásból álló sorozatban minden évben bemutatunk egy-egy művet. Komplex metodikára épül, először az énektanárok nézik meg, kapnak hozzá segédanyagot, szoftveres támogatást és utazási megoldást is. Egy őszi és tavaszi ütemben le tudunk fedni egy teljes nemzedéket – senki ne kapjon érettségi bizonyítványt úgy, hogy egyrészt sosem járt a határon túl, vagy ha nem végzett szociális munkát, de úgy se, hogy egyszer sem látott operát. A program 2013 májusában indul, de ehhez az kell például, hogy az Erkel Színház felújítását ne támadják meg. A közbeszerzés beépült a napi imáinkba.

– Ezenkívül hogyan próbálják még elérni a fiatalokat?

– Van sok futó gyerekprogramunk, a *Makaróni karmestertől* a hangszerbemutatókig, valamint gyerekelőadásaink az *Operaház* különböző helyszínein, a *Pomádé király* az *oldschool*, a *Bogánacs* című gyermekopera pedig a mai kor opusa. Amikor belép az Erkel, ez nyilván még bővül, ott még a büfében is lehet játszani. A vizuális megjelenést nem akarjuk nagyon megráogatni, Kovalikék szerintem jó irányba indultak el, fellazították a még első itteni ténykedésem alatt kialakult, de mára vaskalapos dizájnt. A bérlétezés kapcsán pedig nagy reklámkampánnyal készülünk, *citylight*okkal, óriásplakátokkal, elektronikus médiával, amely a fiatalok felé is nyit.

– Lesz-e együttműködés más operaházakkal?

– Jó lenne. 2013. november 7-én, Erkel születésnapján a zágrábi operával közösen készítené *Falstaff*-al

szeretném megnyitni az Erkelt. Érdekel az esseniek *Lear királya*: Reimann különleges operája akkora dobás volna, mint Olivier Py említett *Lulu*-rendezése a Liceuban. A jövő évet az olasz kapcsolatoknak is szentelnék. Mindezek kiérlelése azonban időigényes. Kelet felé egy fokkal gyorsabban nyitunk: két hete jártunk a vadonatúj ománi operaházban, jövőre egy hónapos turnéra megyünk Japánba, idén júliusban pedig a nagy hírű Pekingsi Opera jön el hozzánk.

– Mit lehet elkötelezően mondani az Erkel Színházról? Mi van a pénzzel és az időarányos készültséggel?

– Ami biztos: meg fogjuk nyitni az Erkelt, a pénz itt van. Csak jelzem, hogy ez gigantikus elmozdulás az elmúlt öt év tetszhalott állapotához képest, amelyet, fájdalom, de a sajtó sem igen emlegetett fel. A tavalyi százmillió az előkészítésre még nem fogyott el, és 1,7 milliárd van a beruházásra. Mivel közbeszerzés hatálya alatt vagyunk, ezért tendereket kell kiírni, három körben. Az első körben öt különböző pályázat zajlott le, a szerződések meg is kötöttük. Először fel kellett mérni a műszaki állapotot, mert erről nem volt semmilyen anyag. A nyertes mérnöki iroda ennek alapján tesz már beárazott ajánlásokat, különféle opciókban – a színpad legyen-e forgó vagy ne, a zenekari árok bővíljen-e vagy ne, legyen-e hátul balett-terem és mekkora... szóval rengeteg leágazása van. Én persze továbbra is azt szeretném, ha 2012. december 8-án, a színház 101 éves születésnapján megnyitna, de nem tudom, milyen lesz a tél, azonkívül az európai közbeszerzési jog olyan bonyolult, hogy bármi történhet. Ha az első kapavágás megtörténik, mindenki könnyebben hisz majd. Arra biztosan számítok, hogy jövő márciustól kezdve próbaüzem indul. Nyáron elvégezhetjük a maradék munkát, a parkosítást, ősztol már mehet az ifjúsági program, és november 7-én, a *Falstaff* premierjével indul az üzemszerű működés: immár újra két házzal, plusz kamara-játszóhellyel a Liszt Ferenc téren. Addigra kell a szükséges munkatársi létszámot is felvenni.

– Milyen koncepció alapján fog működni az Erkel Színház?

– Valódi *Volsoper* lesz, évi száz-százötven előadással. Minden héten egy darab fut, a hétvégére koncentrálván, s az előző hét előadása még egy napon visszacsap, leginkább matinében, a május meg az október pedig leválik a diákprogram miatt. A legnépszerűbb és leghallgathatóbb darabok mennek ott: *Aida*, *Turandot*, *Don Carlos*, *Otello*, *János vitéz*... És balettek: például a közkedvenc *Hőfőherke*.

– Ezek klasszikus darabok, amik az Andrásy úton is mennek. Mi lesz a markáns különbség?

– Azért is kell az Erkel, hogy az Operaház műsorbalasztjai lehullhassanak, és a Ház mást is játszasson – drágább, ritkább és akár merészebb előadásokat. Az Erkel pedig a „tutira” megy, de ez persze nem gyenge minőséget jelent, hanem sikeres szuperprodukciókat: érthető, könnyebben dekódolható és ezért közönségnyerő, magas színvonalon előadott alkotásokat.

Tizenöt évvel ezelőtt a két színháznak együtt ötszáz előadása volt. Most egy helyen játsszuk a felét, ezért is van az, hogy néha átharapjuk egymás torkát. Újra el

akarjuk érni a négyszázhatárt – „mily bűvös látomás e kép!”

– Most ideiglenes vezetőség vezeti az Operaházat. Hogyan tovább?

– A gazdasági igazgatói pályázat kiírása immár második körben aktuális. Aztán fel kell oldanom majd egy dilemmát: okoz-e annyi kárt a vezetők neve elé biggyesztett „mb.”, mint ha megkötném a leendő főigazgató kezét? Lesz rá megoldásom, de még nem vagyok a gondolatmenet végén. A saját mandátumom 2013. augusztusi lejártá egybecseng majd az Erkel Színház megnyitásával, a létszámleépítés rossz emlék marad, mindenki megkapta a végkielégítést, beállt a szerepszerződések rendszere. Ekkor következhet a főigazgatói pályázat. Az új vezetőnek három évadot kell készen kapnia: kettőt jól megszervezve, a harmadikat kontúrjaiban jól láthatóan – és azután hagyják is békén, hadd dolgozzon. Öt évre fogják kinevezni.

– Ön megpályázza a főigazgatói posztot?

– Nem tudom még. Sokan mondják, hogy ha az ember elvállalja e mostani munkának az összes karakterromboló nyűgét és küzdelmét, miért ne akarná az eredményt is élvezni? Végül is rengeteg függ attól, érvényre tudom-e juttatni a különleges opera és balett műfaj speciális szempontjait a kormányzatban, és lecsillapodik-e az érthetően hőemelkedéses társulat, ha látja, hogy jót akarunk neki, és megnyílik a másik színháza is. Ha igen, természetesen szeretnék maradni.

– Egy operaház vezetőjének személyes ízlése meghatározó. Említsen két-három előadást az elmúlt néhány évből, amit különösen szeret.

– Willy Decker 2005-ös salzburgi *Traviatája* lenyűgözött az eszköztelenségével, egyszerűségével. Zseniális produkció. Szerettem a zürichi *Arabellát* Fleminggel és az ott is, nálunk is beugró Morten Frank Larsennel. A Metropolitan előadásaiból több is kedvenc. A koppenhágaiak *Tannhäuser* és teljes *Ringje* is elképesztő vállalkozás, és a névsorban árulkodó északi végződések megmutatták, hogy nem feltétlen kell Mexikóból vagy Dél-Afrikából énekest találni. Maria Ewing glyndebourne-i *Carmenje*, Petr Weigl berlini *Saloméja* Caterina Malfitanóval vagy Ponnelle *Learje* és *Figarója* Fischer-Dieskauval kihagyhatatlan. Majd meg szeretném nézni Fischer Ádám *Szöktetését*, amely Zürichben a Pereirakorszak utolsó bemutatója lesz. Egyébként van egy jelenet egy ugyancsak zürichi *Toscából*, amely azt a látásmódot jelképezi, amely szerintem az operarendezést konzseniálissá emelheti. Scarpiát ekkor épp Thomas Hampson énekelte, aki hangkarakterénél fogva nem is igazán való erre az intrikus-gestapós szerepre. Mégis! A második felvonás elején asztalra tett lábbal vacsorál, s mellé kihívóan szivarozik – mögötte pedig a háttérfa-lon szitanyomós technikával ott áll a hatalmas betűsor: „vietato fumare”, azaz tilos a dohányzás. Egyetlen apró ötlettel odavarázsoltatott a figura, a minden törvényt áthágó, kereszténységében farizeus és mérhetetlenül bigott, ráadásul machiavellista Scarpia. Ilyesmit gondolnék egy jó rendezésről.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE: RÁCZ JUDIT